

Сокол Г. Р.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ АЛІС ПАНТЕРМЮЛЛЕР ТА ДАНІЕЛИ КОЛЬ «ЛОТТА ТА ЇЇ «КАТАСТРОФИ». ЗАКЛИНАТЕЛЬКА ЗМІЙ»

У пропонованій статті аналізуються особливості перекладу емотивної лексики. Пропонується дослідження німецькомовного художнього твору для дітей Аліс Пантермюллер й Даніели Коль «Лотта та її «катастрофи». Заклинателька змій» і його переклад з німецької, здійснений Іриною Андрієнко-Фрідріх. Доведено важливість сучасної дитячої зарубіжної література, яка здатна розширити кругозір дитини та допомагає краще зрозуміти цінності та пріоритети європейського суспільства. Мета статті полягає у дослідженні та аналізі перекладацьких трансформацій, способів та прийомів перекладу, які використано для відтворення емотивної лексики.

Для досягнення поставленої мети здійснено аналіз емотивної лексики на фонетичному, лексичному та синтаксичному рівнях. У відтворенні звукових ефектів на фонетичному рівні констатуємо використання фонетично-імітаційної трансформації – всі звукові ефекти передано відповідно до специфіки української мови.

На лексичному рівні використано спосіб псевдотрансформацій, синтагматичний спосіб перелікування, опускання вжитого слова та запровадження нового, а для низки однотипних іменників застосовано калькування.

На синтаксичному рівні відстежуємо цілісно-ситуативні та ситуативно-семантичні трансформації. Для адекватного перекладу емотивної лексики та дотримання стилю перекладач послуговується морфолого-категорійною трансформацією, парадигматичним способом генералізації, парадигматичним способом антонімічного перекладу та синтагматичний спосіб перелікування. Окремо відзначено цікаве вирішення відтворення баварського діалекту, при перекладі якого використано суміш діалекту та суржикю.

У результаті дослідження дійшли висновку, що керуючись власною емотивною компетенцією, перекладач майстерно та доцільно послуговується різними трансформаціями, способами та прийомами перекладу, що призводить відповідно до компресії та декомпресії тексту. Аналіз тексту засвідчив дотримання стилю та влучне відтворення проявів дитячої безпосередності, наївності, іронічності, емоційних переживань та своєрідності бачення світу очима допитливої Лотти.

Ключові слова: перекладацькі трансформації, емотивність, лексичний відповідник, калькування, лексичний рівень, фонетичний рівень, стиль.

Постановка проблеми. Останнім часом, особливо після початку війни, українське суспільство стрімко інтегрується в європейський простір, багато мам з дітьми виїхали до країн Європейського Союзу і чи не найбільша кількість до Німеччини. Там малі українці ходять зі своїми однолітками до школи й відкривають для себе новий, сповнений розмаїття світ. Тому сучасна дитяча зарубіжна література повинна бути доступною та зрозумілою їм, щоб вони могли познайомитись з культурою, повсякденним життям, пріоритетами та можливостями їхніх однолітків з інших країн й шляхом пізнання розширити власний світогляд. Їм мають бути зрозумілими й близькими цінності європейських дітей, світ їх інтересів, зацікавлень,

розваг та захоплень, то ж дитячу літературу слід не тільки перекладати а й досліджувати.

Захоплююча книга допомагає врівноважити хиткий емоційний стан дітей, відволікти їх від пережитого, а можливо й трагічного, досвіду, а сьогодні, в час важких випробувань, які з хоробрістю долають всі громадяни України, це вкрай важливо. Світ людських емоцій, їх проявів та повноцінна передача цілої гами почуттів автором художнього твору, а потім ще й точне відтворення їх у перекладі – це широке поле для нових досліджень.

Особлива увага даної розвідки приділяється емотивній лексиці та способам їх відтворення на фонетичному, лексичному, синтаксичному рівнях.

Це стосується слів, вигуків, словосполучень, фразеологічних виразів та речень, які надають виразності й колориту, відтворюють всі емоції, почуття та описують процес їх проживання. Об'єктом перекладацького аналізу даної розвідки виступає твір для дітей. Очевидно, що при перекладі художнього літератури, в тому числі дитячої, перекладач зважає на контекст, стиль та опирається на свою власну емотивну компетенцію. На думку дослідників Я. Федорко та Т. Яблонської текст перекладу «може бути дослівно точним або художньо повноцінним, при цьому далеким від оригіналу, вільною версією» [6, с. 236].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема відтворення засобів емотивності вже давно знаходиться в полі зору науковців та перекладачів. В. Шаховський, Я. Гнезділова, Т. Трипольська досліджували особливості емоційно-оцінного дискурсу. О. Янова, Г. Крейдлінг проявляли інтерес до емоційного аспекту невербальної комунікації. До теми емотивності звертались й інші українські та зарубіжні дослідники: І. Шаховська, А. Калита, Д. Болінгер, О. Близнюк, Р. Зорівчак, В. Комісаров, С. Петров, Я. Рецкер, О. Чередниченко, Я. Федорко, Т. Яблонська, Є. Чайковська, Ю. Андрійченко, С. Гладько, В. Чабаненко, В. Юрченко.

Більшість, опублікованих на даний час, досліджень стосується англomовної літератури та її відтворення. Ми пропонуємо аналіз німецького художнього твору для дітей Аліс Пантермюллер та Данієли Коль «Лотта та її «катастрофи». Заклинателька змій», переклад з німецької здійснила Ірини Андрієнко-Фрідріх. Слід додати, що кожна сторінка цієї книги цікаво ілюстрована, немовби текст переплітається з малюнками, а, можливо, навпаки. Художниця Данієла Коль цілком справедливо є співавторкою твору. Книга українською мовою виконана з тими ж ілюстраціями, що й німецька і кожна сторінка німецького на українського видання абсолютно співпадають. Це чудова нагода зацікавити дитину не лише до прочитання книжки, а й до вивчення німецької мови.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні та аналізі перекладацьких трансформацій, способів та прийомів перекладу, які використано для відтворення емотивної лексики. Досягнення поставленої мети передбачає проведення аналізу на фонетичному, лексичному та синтаксичному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Термін «емотивна лексика» запровадив російський дослідник В. Шаховський, зокрема він вважає, що це лексика

з явною, всім відомою та постійною емотивністю, яка адекватно зрозуміла всім учасникам комунікації поза контекстом та в контексті [8, с. 200]. Науковці Я. Федорко та Т. Яблонська стверджують, що в художній літературі автор описує не саме почуття людини, а зовнішні ознаки його переживання й застосовує при цьому різні слова в семантичній структурі яких присутній елемент, що стосується певної емоції і тому емотивність актуалізується в художній літературі «всіма мовними рівнями: фонетичним, лексичним, морфологічним і синтаксичним, кожен з яких має свою систему засобів вираження емоційних одиниць» [6, с. 236]. А от на думку Є. Чайковської емотивність – це полістатусна когнітивна категорія, яка здатна проявляти те чи інше категоріальне емотивне значення на різних рівнях мовної системи, тобто у статусі різнорівневих мовних одиниць [7, с. 280–281].

Слід зазначити, що дослідники виділяють від трьох до п'яти рівнів, ця дискусія залишається відкритою. Інколи не легко провести чітку межу між рівнями, оскільки «унаслідок мовної синергії лексичні одиниці тісно по'язані з іншими рівнями» [4, с. 534].

Твір, який ми аналізуємо, насправді цікавий та настроєвий, його варто рекомендувати дітям середнього шкільного віку ще й тому, що оповідь ведеться устами їх ровесниці, яка полюбить пригоди, а інколи потрапляє в халепи. Це ще одне пояснення того, чому в цьому тексті стільки емотивної лексики. Всі події емоційно пережиті юною героїнею, оцінені нею та донесені до читача в тому вигляді, як вона їх побачила й відчула.

На фонетичному рівні аналізуємо відтворення різних акустичних й ситуативних звуків та імітацію, так званої, «музики», яку діти намагаються видобути з інструментів, вперше взявши їх у руки. Наведені приклади демонструють атмосферу, що панувала в родині в день народження молодших братів-двійнят, котрі одержали в подарунок музичні інструменти. Водночас вони чітко вказують на використання фонетично-імітаційної трансформації: “Dengdengdeng Dengdengdeng Dengschepper” [1, с. 6]. / «Бам-бам-бам! Бам-бам-бам! Тарах-тах-тах!» [2, с. 6]. “Trööt!” [1, с. 7]. / «Трю-у-у!» [2, с. 7]. “Razong! Disss! Quiietschquääck” [1, с. 8]. / «Торох! Дзен-н-нь! Тру-ту-ту-ту-ту-у-у-у» [2, с. 8]. “Kawumm! Puup! Wommsdengel! Mööööp!” [1, с. 10]. / «Бабах! Ду-ду-у-у-у! Бумцик-цик! Торох-дзень-дзень!» [2, с. 10]. “Zingzong! Zack!” [1, с. 11]. / «Бамць-Бумць! Бемць!» [2, с. 11]. “Trööpöpüüüchz

Bingbong Wamm! Krax!” [1, с. 14]. / «Тру-уту-ту-у-у-у-ух бамць бомць! Тарах! Хрусць!» [2, с. 14]. Як бачимо, в перекладеному тексті всі звукові ефекти передано відповідно до специфіки української мови, настрій та емоції відчуються також сповна. Саме таке відтворення є звичним та зрозумілим для нашого читача й повністю передає позитив та радість дітей.

Розглянемо кілька прикладів на лексичному рівні, “**Kletterbaum**” – що належить до улюблених розваг дітвори, а в перекладеному тексті – «**дерево для лазіння**». В даному випадку використано спосіб псевдотрансформацій, оскільки відповідника даного значення в українській мові не існує. Цікаве та влучне рішення знайдено для локального екзотизму “**Blödbüdern**” – це іронічно-ласкаве й не так широко вживане «**дурбецали**». Саме так старша сестричка називає своїх братів, особливо коли надокучають. Лексичну одиницю оригінального тексту відтворено за допомогою одного з прийомів синтагматичного способу перечленування, коли частина «**брати**» – опущена, а замість іншої частини – запроваджено нове слово.

Окремої уваги заслуговує низка однотипних іменників та їх відповідники: “**BIO-Ziege**” – «**БІОкоза**», “**BIO-Frühstück**” – «**БІОсніданок**», “**BIO-Bauernhof**” – «**БІОхутір**», “**BIO-Bäuerin**” – «**БІОселянка**», “**BIO-Tiere**” – «**БІОтварини**», “**BIO-Essen**” – «**БІОїжка**», “**BIO-Bauer**” – «**БІОгосподар**», “**BIO-Knödel**” – «**БІОгалушки**», “**Öko-Latschen**” – «**екошльопанці**». В даній ситуації чітко бачимо калькування, тобто «переклад лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем чи слів їх лексичними відповідниками в мові перекладу» [4, с. 539]. Саме цей метод дозволяє створити нову одиницю, яка точно копіює «структуру вихідної лексичної одиниці» [4, с. 539]. Навіть збережено акцент на слові «БІО» як і в тексті оригіналу, що особливо підкреслює комічність ситуації, та характеризує маму дітей, як особу, що поведена на ідеї біологічно-чистих продуктів та щодня змушує власних дітей їсти ненависний козячий сир. Але для перекладу “**BIO-Ziegenkäse-Kulturen**” самим калькуванням не обійшлося, одне слово додалось, а інше було замінено «**БІОречовина для козячого сиру**», що вказує на прийом синтагматичного способу перечленування, як запровадження нового. Цей прийом допомагає наблизити текст перекладу до норм рідної мови.

Зрозуміло, що всі ці «БІОслова» вигадала сама Лотта, демонструючи, що вона не завжди поділяє захоплення мами, а інколи їй стає відверто нія-

ково: “Ich hab dann **noch etwas anderes** gesehen, und zwar Mama. Die hatte sich als BIO-Bäuerin verkleidet, mit Latzhose und geflochtenen Zäpfen. Und **solchen** Öko-Latschen an den Füßen. ... Da hab ich mich schnell ins Haus geschlichen, weil ich das total peinlich fand, echt!” [1, с. 61]. / «Пізніше я побачила маму. Вона вбралася як БІОселянка, в комбінезон, заплела косички та взула екошльопанці. ... Тому я швиденько прошмигнула в будинок, бо мені було страшенно ніяково. Чесне **слово!**» [2, с. 61]. На лексичному рівні спостерігаємо тут опускання вжитого слова на початку, та запровадження нового вкінці, а на синтаксичному рівні – синтагматичний спосіб перечленування, що проявляється в перебудові структури речень. Спостерігаємо їх об’єднання на початку, а згодом – членування.

На синтаксичному рівні відстежуємо цілісно-ситуативні трансформації, де «у відповідних реченнях оригіналу та перекладу спостерігається відсутність слів, що співвідносяться одне з одним, хоча за своїм смислом вони залишаються повноцінними відповідниками» [4, с. 535]. “Was um **Himmels** willen ist das?” [1, с. 14]. / «Заради **Бога**, що це таке?» [2, с. 14]. “Außerdem waren meine Skier viel zu lang, **die blöden Dinge!**” [1, с. 115]. / «Крім того, мої лижі були занадто довгі, наче дурнуваті **ласти**» [2, с. 115]. “**Voll gemein!**” [1, с. 115]. / «Це ж треба!» [2, с. 115]. “**Keinen Ärger ...**” [1, с. 139]. / «**Той не отримає ляпаса...**» [2, с. 139]. “Aber so genau konnte man das nicht verstehen” [1, с. 139]. / «Але **до пуття я так і не розчула**» [2, с. 139]. “Da wird Herr Hochholzer aber **Augen machen**” [1, с. 142]. / «Ото пан Гохгольцер **здивується**» [2, с. 142].

Для виразу “**Babyleicht eben!**” [1, с. 14]. було знайдено доречний відповідник «**Простіше не буває!**» [2, с. 14], що цілком передає зміст хоча окремі слова не співвідносяться. Наведений вище приклад можемо віднести до ситуативно-семантичних трансформацій, при яких змінюється вибір складових. Різна мовна картина німецької та української мов змушує перекладача «вирішувати проблеми адекватного відтворення оригіналу власними, індивідуальними засобами» [4, с. 529]. Іншими прикладами такого ж явища є речення, в яких використано фразеологічні вирази, як в німецькому тексті, так і в українському: “Paul hat nur so geguckt, **als ob wir nicht ganz richtig im Kopf waren**” [1, с. 14]. / «Пауль дивився на нас так, **ніби в нас не всі вдома**» [2, с. 14]. “Bäh! Also, so langsam **hängt mir** das BIO-Frühstück mit Ziegenmilch und Ziegenkäse **echt zum Hals**

raus!» [1, с. 82]. / «Бе-е! Цей БІОсніданок із козячим молоком та козячим сиром **уже сидить мені в печінках!**» [2, с. 82].

Для демонстрації емоцій в дитячій літературі автори часто звертаються до опису, але в даному оригінальному тексті й відповідно у його перекладі, спостерігаємо часто як емоційний стан героїні передається певним вигуком, висловленням захоплення чи відчаю, тобто йдеться про невербальний прояв емоції. Фактичний матеріал та дібрані зразки засвідчують, що для адекватного перекладу емотивної лексики використано морфолого-категорійну трансформацію: **“Oh Mann.”** [1, с. 5]. / «Ой, **лишенько!**» [2, с. 5]. **“Oh Mann, Mama.”** [1, с. 32]. / «**Ну, куди це годиться, мамо!**» [2, с. 32]. **“Menno!”** [1, с. 120]. / «**Хай їм грець!**» [2, с. 120]. Інший емоційний вигук є прикладом ситуативно-семантичних трансформацій на лексичному рівні, то ж зазнає змін лише в першому випадку: **“Boah, hab ich einen Schreck gekriegt!”** [1, с. 54]. / «**Знали б ви, як я перелякалася!**» [2, с. 54]. **“Boah, waren wir weit oben!”** [1, с. 72]. / «**Ого, як високо ми забралися!**» [2, с. 72]. Т. Кияк, О. Огуй та А. Науменко стверджують, що «подібні трансформації, як правило не пов’язані зі змінами змісту. Проте вони приводять до модифікації мовних одиниць, які дають змогу наблизитися до мовної норми рідної мови» [4, с. 532].

Не можна залишити поза увагою факт, що «відмітною ознакою репрезентації емоцій у дитячій літературі є значна чисельна перевага позитивно-оцінної лексики» [9, с. 182]. Находимо чимало прикладів оцінної лексики, коли саме позитивні емоції переповнюють Лотту і вона щиро ділиться ними: **“So hat sich noch nie jemand für meine Musik interessiert! Cool! Ich hab schon gedacht, wenn die gleich alle anfangen, so hin und her zu tanzen, dann schrei ich von Glück!”** [1, с. 89]. / «**Так моєю музикою ще ніхто не цікавився! Круто! Я вже подумала, що якщо вони всі разом почнуть пританцьовувати туди-сюди, то я просто закричу від щастя!**» [2, с. 89]; **“Boah, ist die mutig, die Leni!”** [1, с. 92]. / «**Ох, яка ж вона хоробра ця Лена!**» [2, с. 92]; **“Und da bin ich losgefahren! Hey!”** [1, с. 114]. / «**І тоді я поїхала! Ге-е-ей!**» [2, с. 114]; **“Und dann sind wir geritten! Voll cool!”** [1, с. 148]. / «**І так ми поїхали верхи! Неймовірно!**» [2, с. 148]. Шалені дитячі вигуки щастя відтворено еквівалентами, вони відповідають нормам української мови й зрозумілі читачам.

Для відтворення емоційної атмосфери перекладач іде шляхом застосування парадигматичного

способу генералізації, замінивши точно вказану годину словом **«ранок»** та морфолого-категорійну трансформацію, де замість дієслова бачимо зовсім інше словосполучення. Завдяки цьому вдало передано настрій та емоції родини в день народження двох хлопчиків: **“Jakob und Simon haben heute schon um Viertel vor sechs in ihrem Zimmer rumgewummert”** [1, с. 5]. / «**Якоб і Сімон сьогодні з самого ранку наробили у своїй кімнаті тарараму**» [2, с. 5].

Спостерігаємо також цілу низку доказів застосування парадигматичного способу антонімічного перекладу. Автори «Теорії та практики перекладу (німецька мова)» вважають, що його сутність «полягає в заміні того чи іншого поняття на протилежне йому за принципом протиставлення (контрадикторності» [4, с. 541]. То ж можемо впевнено констатувати, що він виявився доцільним для відтворення авторського задуму: **“Auf dem Weg zu meiner Schule haben wir immer noch nicht geredet”** [1, с. 11]. / «**Цілу дорогу до моєї школи ми їхали мовчки**» [2, с. 11]. **“Lauter, Liebes! Opa hört doch ein bisschen schwer!”** [1, с. 12]. / «**Голосніше, любий! Дідусь трохи недочуває!**» [2, с. 12]. **“Und das ist gar nicht gut, wenn Paul beleidigt ist”** [1, с. 24]. / «**А коли Пауль ображений, то все стає зовсім кепсько**» [2, с. 24]. **“Ich glaub, heute Nachmittag treffen sich Wilde Kaninchen nicht in seinem Baumhaus”** [1, с. 24]. / «**Здається, зустріч Шалених кроликів сьогодні пополудні в його хатинці на дереві скасовується**» [2, с. 24]. **“Den nehme ich mit”** [1, с. 28]. / «**Як таке не купити?**» [2, с. 28]. **“Ich glaub trotzdem nicht...”** [1, с. 29]. / «**Але мені все одно здалося...**» [2, с. 29]. **“Keiner hat was gesagt, ziemlich lange”** [1, с. 92]. / «**Усі просто завмерли, і то досить на довго**» [2, с. 92]. **“Puh! Fast hätte ich die BIO-Ziege umgerannt”** [1, с. 95]. / «**Ху-у-ух! Я ледве не налетіла на БІОкозу**» [2, с. 95]. **“...weil ich zum Frühstück total wenig gegessen hab”** [1, с. 95]. / «**...бо майже нічого не їла на сніданок**» [2, с. 95]. **“Und reiten ist voll leicht, echt!”** [1, с. 149]. / «**До того ж їздити верхи зовсім неважко, справді!**» [2, с. 149]. **“Papa hatte heute wieder total schlechte Laune”** [1, с. 150]. / «**Тато був сьогодні зовсім не в гуморі**» [2, с. 150]. **“Aber meine Sonnenbrille ist weg”** [1, с. 154]. / «**Але я не можу знайти своїх сонячних окулярів**» [2, с. 154]. **“Ich hab mir Orangensaft eingeschonkt und dann haben wir beide bloß dagesessen und nichts gesagt”** [1, с. 8]. / «**Я налила собі помаранчевого соку, і ми обоє просто сиділи там мовчки, бо все одно не змогли б зрозуміти жодного слова**» [2, с. 8]. Не всі осо-

бливості авторського тексту можна відтворити за допомогою еквівалентних відповідників, то ж в наведеному вище прикладі, окрім протиставлення, перекладач додала для повного розуміння ще й невелике пояснення, яке відсутнє в тексті оригіналу, що призвело до декомпресії тексту.

Один з улюблених способів трансформації, яким послуговується І. Андрієнко-Фрідріх при відтворенні оригінального твору є синтагматичний спосіб перечленування. “Natürlich haben sich Jakob und Simon sofort wieder angefangen, sich zu streiten und zu **kloppen**” [1, с. 47]. / «Звичайно ж, Яків із Сімоном негайно почали сваритися й **обмилюватися штурханами**» [2, с. 47]. Внаслідок лексико-граматичного розгортання спостерігаємо заміну одного слова цілим словосполученням, то ж можемо чітко констатувати зміни в лінійній площині тексту, що призводять до розширення його обсягу.

Наводимо ряд зразків, де синтагматичний спосіб перечленування виявлений на лексичному рівні як запровадження нового слова: “Ich und meine blöde Flöte” [1, с. 48]. / «**Тобто** я і моя безглузда флейта» [2, с. 48]. “Also, ein bisschen eklig fand ich das ja schon, den Wurm aus dem Apfel zu ziehen” [1, с. 97]. / «**Мушу зізнатися**, що мені було трохи гидко витягати черв’яка з яблука» [2, с. 97]. “Und ich hab geschluckt” [1, с. 129]. / «Я просто ковтнула **повітря**» [2, с. 129]. “Sie hat lieber ein paar Fotos von uns gemacht” [1, с. 138]. / «Вона **вважала** за краще нас пофотографувати» [2, с. 138]. “Und dann sind wir wieder zurückgegangen” [1, с. 139]. / «А потім ми повернулись **на хутір**» [2, с. 139]. “Ich selbst hab mich zuerst auf dem Kletterbaum erholt” [1, с. 141]. / «Тоді я **вирішила** відпочити на дереві для лазіння» [2, с. 141]. “Papa hat ziemlich entsetzt geguckt” [2, с. 151]. / «Тато дивився **на все це** з жахом» [2, с. 151]. Додавання нового слова допомагає відтворити настрій та донести правильні почуття та емоції. Адже в дитячій літературі в пріоритеті мають бути простота сприйняття тексту та безпомилкове трактування прочитаного. Слід зазначити, що в аналізованому творі абсолютно відсутні слова автора, тож з уст дитини читач довідується про вподобання та звички її батьків, і зображено все так, як їх бачить дитина. Виявляється, що й батьки не завжди бувають ідеальними. Іноді діти легенько кепкують над ними, а буває що батьки ігнорують безконечні забаганки дітей, викликаючи їхнє обурення. Всі ці емоції, їх проживання дітьми й відповідну реакцію знаходимо у наведених прикладах. Коли йдеться про паску з родзинками, які відверто ненавидить

дівчинка – то емоції проявляє батько: “Ich hab sie alle rausgepult und da hat Papa mal wieder rumgemeckert” [1, с. 126]. / «Я їх усі повикулулувала, **але це обурило тата**» [2, с. 126]. В даному випадку простежуємо морфолого-категорійну заміну та опускання вжитого слова, як наслідок – компресія тексту.

Фіксуємо також прийом лексико-синтаксичного згортання – замість словосполучення вживається конкретне слово: “Dabei hat er das Gesicht verzogen. So, als würde ihm was wehtun.” [1, с. 129]. / «При цьому тато так **скривився**, ніби в нього щось заболіло» [2, с. 129]. Зі словосполучення випадає “das Gesicht”, крім того обидва речення об’єднано в одне, що доводить ще й синтаксично-реченнєву трансформацію на синтаксичному рівні. Маємо ще приклади лексико-синтаксичного згортання, де словосполучення замінено одним словом: “Als ich gerade dabei war, so richtig stinkig zu werden, kam Maxl von Hinten den Berg hoch und hat seinen Bügel losgelassen” [1, с. 116]. / «Коли я вже остаточно розсердилася, знизу **під’їхав** Максель і відпустив свій держак» [2, с. 116]. “Dann hab ich die Skier abgeschnallt und bin nach Hause gegangen” [1, с. 120]. / «**Познімавши** лижі, я пішла додому» [2, с. 120]. В даному випадку спостерігаємо ще й заміну дієслова минулого часу на дієприслівник, що є характерною ознакою морфолого-категорійної заміни. Слід зазначити, що така трансформація призводить до компресії тексту, тобто зменшення його обсягу. Інколи в одному реченні можна знайти два явища – лексико-синтаксичне розгортання та не співвідношення окремих слів, проте вказані способи не впливають на відтворення змісту, а допомагають точно донести до читача стан маленької «заклинательки змій»: “Danach war ich plötzlich ganz müde und hab eine Pause gebraucht” [1, с. 122]. / «Після цього я раптом **відчула втому і вирішила перепочити**» [2, с. 122].

Безперечно, що значний вплив на вибір мовних засобів україномовного тексту відіграє стиль, тому перекладачу доводиться задіяти весь арсенал своїх прийомів для його збереження, не розгубивши деякі нюанси та тонкощі. Вкраплення в тексті оригіналу баварського діалекту та не зовсім грамотної мови деяких персонажів одночасно є родзинкою твору й водночас – ще одним викликом та потребували адекватного відтворення, то ж в українському варіанті знаходимо цікаві авторські засоби – суміш суржику та діалекту. Чудове рішення, що дає можливість дотриматись запропонованого стилю без втрати емоцій-

ного забарвлення: *“Kummt’s amoi do hea, nocha zoag i eich, wia’s gähd”* [1, с. 86]. / «То ходіте сюда, я вам... той-во... покажу, ек цеє виріза-їця» [2, с. 86]. *“Ge schleich di mit deine Fletn. De härt si jo schlimma o, wira Schof, des wos vonam Autdo übafahn wird”* [1, с. 101]. / «Мотай геть із цею-во дудкою! Вона горлає гірше, ек овечка, коли попаде під бричку!» [2, с. 101]. *“Heit Nocht gibt’s no an saubn Schnä. Bis do heruntn im Toi”* [1, с. 107]. / «Ниньки цеї ночі буде сніг. Аж до теї-во долини, туд-во» [2, с. 107]. *“Normalaweis foan mia do ned aufm Depnhügl, nua heit weils ia dobei seids”* [1, с. 111]. / «Вопше-то ми на цій-во дурнуватій гірці ніколи не їзимо, просто типера пришли, бо ви тут» [2, с. 111]. *“Sackl-zementnoamoi!”* [1, с. 144]. / «Ше-чого-мені-тута-бракувало!» [2, с. 144]. *“Pfiats eich! Hobe d’Ere”* [1, с. 151]. / «Досвідання! Приятно-було-познакомиця» [2, с. 151]. Варто зазначити, що баварський діалект не легко піддається розумінню, навіть громадянам Німеччини, якщо вони прибули з інших регіонів країни та не чули його раніше.

Спостерігаємо в тексті таке явище, як синтагматичний спосіб перечленування на синтаксичному рівні та морфолого-категорійна трансформація: *“Aber wer bei dem Preis nicht zuschnappt, muss verrückt sein”* [1, с. 28]. / «Але ж тільки божевільний не купить за таку ціну» [2, с. 28]. Так іронічно юна героїня цитує про свою маму, коли жінка скуповує різний непотріб лише тому, що на нього встановлено акційну ціну. Дане речення вчергове підтверджує думку науковців, які вважають, що «цей спосіб особливо властивий для комічної характеристики дій» [4, с. 546]. Але такі трансформації не впливають на зміст.

На синтаксичному рівні констатуємо також застосування синтаксико-реченнєвої трансформації: *“Als Mama weg war, hat Papa mir versprochen, dass wir ins Schwimmbad gehen, wenn wir aus dem Urlaub zurück sind”* [1, с. 125]. /

«Коли мамам вийшла, тато пообіцяв мені, що після повернення з відпустки ми підемо в басейн» [2, с. 125]. Одне з підрядних речень часу було опущене, оскільки в українській мові уникають їх надмірної кількості, а для німецької мови це типове явище.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи викладений матеріал можемо констатувати, що основною проблемою при перекладі емотивної лексики є збереження стилю та відтворення емоційних переживань персонажів твору. Аналіз фрагментів тексту засвідчив, що, керуючись власною емотивною компетенцією, перекладач майстерно та доцільно послуговується різними трансформаціями, зокрема, на фонетичному рівні застосовано фонетично-імітаційну трансформацію, на лексичному – спосіб псевдотрансформацій, запровадження нового слова, калькування, перечленування, а також ситуативно-семантичну трансформацію. На синтаксичному рівні чітко простежуємо морфолого-категорійну, синтаксико-реченнєву та цілісно-ситуативну трансформації. Для компенсації труднощів І. Андрієнко-Фрідріх використовує власний досвід, авторські засоби та вмільно послуговується парадигматичним способом антонімічного перекладу, синтагматичним способом перечленування, парадигматичним способом генералізації, прийомами лексико-синтаксичного згортання та розгортання, морфолого-категорійними замінами. Неодноразово помічено в тексті ознаки лексичного розгортання і згортання, що відповідно призводить до компресії та декомпресії тексту.

Саме за допомогою вище перелічених трансформацій, способів та прийомів ми одержали перекодування тесту з вихідної мови оригіналу й маємо можливість ознайомити дітей з чудовим перекладом твору, де збережено іронічність, прояви дитячої безпосередності, наївності, палітру емоційних переживань та своєрідність бачення світу очима допитливої дівчинки.

Список літератури:

1. Alice Pantermüller, Daniela Koch Lotta-Leben. Hier steckt der Wurm drin! Würzburg: Arena Verlag GmbH, 2019. 159 S.
2. Аліс Пантермюллер, Даніела Коль Лотта та її «катастрофи». Заклинателька змії. Харків: Видавничий дім «Школа», 2017. 159 с.
3. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія та практика перекладу (німецька мова) : підручник. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
4. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько– український напрям). Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. 543 с.
5. Олійник І. Д. Інтерпретація дитячої літератури: погляди – переклади – трансформації. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: «Філологічна», 2013. Випуск 36.107. С. 343–346.

6. Федорко Я. А., Яблонська Т. М. Варіативність відображення англomовних емоційних одиниць у перекладі художнього твору (українською, російською, китайською мовами). Науковий вісник Південно-українського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Лінгвістичні науки, 2018, № 27. С. 233–243.
7. Чайковська Є. Ю. Поняття «емотивність» та «експресивність» у мові науки / Є. Ю. Чайковська // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. К., 2010. С. 279–287.
8. Шахновська І. І., Вознюк А. М. Відтворення емоцій персонажів дитячої художньої літератури: перекладацький аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2018. № 32. Том 2. С. 182–184.
9. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе (на материале английского языка) : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.04. Москва, 1988. 402 с.

Sokol H. R. FEATURES OF THE TRANSLATION OF EMOTIVE VOCABULARY USING THE EXAMPLE OF A WORK ALICE PANTERMULLER AND DANIELA KOHL, “LOTTA AND HER “CATASTROPHES” SNAKE CHARMER”

The proposed article analyzes the peculiarities of the translation of emotional vocabulary. A study of the German-language fiction work for children by Alice Pantermuller and Daniela Kohl, “Lotta and her “catastrophes” Snake charmer”, is proposed. Snake Charmer” and its translation from German by Iryna Andrienko-Fridrich. The importance of modern children’s foreign literature, which is able to expand a child’s horizons and helps to better understand the values and priorities of European society, has been proven. The purpose of the article is to research and analyze translation transformations, methods and techniques of translation, which are used to reproduce emotional vocabulary.

To achieve the goal, an analysis of emotional vocabulary was carried out at the phonetic, lexical and syntactic levels. In the reproduction of sound effects at the phonetic level, we note the use of phonetic-imitation transformation – all sound effects are transmitted in accordance with the specifics of the Ukrainian language.

At the lexical level, the method of pseudo-transformations, the syntagmatic method of repartitioning, omitting the used word and introducing a new one was used, and tracing was used for a number of nouns of the same type.

At the syntactic level, we track holistic-situational and situational-semantic transformations. For adequate translation of emotional vocabulary and adherence to style, the translator uses morphological-categorical transformation, a paradigmatic method of generalization, a paradigmatic method of antonymic translation, and a syntagmatic method of repartitioning. An interesting solution to the reproduction of the Bavarian dialect was separately noted, in the translation of which a mixture of dialect and Surzhik was used.

As a result of the research, they came to the conclusion that, guided by their own emotional competence, the translator skilfully and expediently uses various transformations, methods and techniques of translation, which sometimes leads to compression and decompression of the text. The analysis of the text confirmed the adherence to the style and the accurate reproduction of manifestations of children’s immediacy, naivety, irony, emotional experiences and the originality of seeing the world through the eyes of an inquisitive Lotta.

Key words: translation transformations, emotionality, lexical counterpart, tracing, lexical level, phonetic level, style.